

Onderzoek plan-m.e.r.-plicht Beheerprogramma 2016-2021

Wirdum, september 2014

Inhoud

Samenvatting en conclusies	3
1. Inleiding	6
1.1 Vraagstelling	6
1.2 Milieueffectrapportage	6
1.3 Leeswijzer.....	6
2. Kaderstelling m.e.r.-(beoordelings)plicht.....	7
3. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet	12
4. Natura 2000-gebied Drentsche Aa	15
5. Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied.....	23
6. Natura 2000-gebied Waddenzee.....	30
7. Vervolgstappen	35
Literatuur	36

Samenvatting en conclusies

Vraagstelling

Waterschap Hunze en Aa's stelt voor de periode 2016-2021 een nieuw Beheerprogramma op als opvolger van het Waterbeheerplan 2010-2015. Daarbij kwam de vraag naar voren of dit beheerprogramma plan-m.e.r.-plichtig is. Ingenieursbureau De Overlaat heeft daartoe samen met medewerkers van waterschap Hunze en Aa's het beheerprogramma getoetst aan de regelgeving voor milieueffectrapportage en aan de Natuurbeschermingswet. Er is sprake van plan-m.e.r.-plicht als er:

1. sprake is van kaderstelling voor een m.e.r.-plichtige of m.e.r.-beoordelings plichtige activiteit, of
2. een passende beoordeling nodig is vanwege mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden.

Kaderstelling

De genoemde maatregelen komen niet voor op de C- en D-lijst van het Besluit-m.e.r., dan wel overschrijden niet de daarbij gehanteerde drempelwaarden. Belangrijke nadelige milieugevolgen van activiteiten beneden de drempelwaarde van de D-lijst zijn eveneens uit te sluiten. Wel wordt geadviseerd om in het definitieve beheerprogramma ten aanzien van zeedijkversterking op te nemen dat

1. vooralsnog uitgegaan wordt van regulier onderhoud en herstel, in afwachting van het onderzoek naar de verbeteringsmogelijkheden in de Project Overstijgende Verkenning van het Hoog Water Beschermings Programma (2017) en dat
2. het bestuur voor de voorbereiding van een groene Dollarddijk kiest, wanneer de POV ten aanzien van een groene dijk positief uitvalt.

Daarmee wordt dit beheerprogramma niet kaderstellend voor een m.e.r.- (beoordelings)plichtige activiteit en is ook een vormvrije m.e.r.-beoordeling niet aan de orde.

Effecten op Natura 2000

Binnen het beheergebied van het waterschap of aangrenzend liggen de Natura 2000-gebieden: Lieftingsbroek, Witterveld, Drouwenerzand, Drentsche Aa, Zuidlaardermeergebied en Waddenzee. Hoewel voor al deze gebieden het proces van opstellen van het beheerplan loopt, is nog geen enkel beheerplan vastgesteld. De vaststelling van de beheerplannen Natura 2000 hangt voor de meeste gebieden af van de inwerkingtreding van de Programmatische Aanpak Stikstof. Die is volgens de huidige planning niet eerder voorzien dan begin 2015. Zolang de Natura 2000-beheerplannen voor deze gebieden nog niet zijn vastgesteld, moeten bij opname van deze maatregelen in het beheerprogramma de maatregelen rechtstreeks getoetst worden aan de Natuurbeschermingswet via deze voortoets.

Lieftingsbroek, Witterveld en Drouwenerzand

Voor deze Natura 2000-gebieden zijn geen maatregelen door het waterschap aan de orde. Ook in de omgeving ervan worden geen maatregelen voorgesteld die van invloed kunnen zijn op deze gebieden. Zij zijn verder in de toetsing niet meegenomen.

Drentsche Aa

Als KRW-maatregel zijn in de periode 2016-2021 voor de Drentsche Aa gepland de uitvoering van beekherstel door hermeandering, beekpeilverhoging door beekbodempophoging en de aanleg van vispassages. Daarnaast voorziet het beheerprogramma in het Drentsche Aa-gebied in kadeophoging, het vasthouden van meer neerslagwater en mogelijk wordt de inundatienorm van akkers in het beekdal veranderd.

Uitvoering van de maatregelen hermeandering, aanleg van vispassages en beekbodemverhoging zal invulling geven aan de ontwikkelingsdoelen van het Natura 2000-gebied en zal zeker sterk positieve effecten hebben. De maatregelen moeten nog uitgewerkt worden en te zijner tijd getoetst worden aan de Natuurbeschermingswet.

Omdat hermeandering en vispassages al beproefde maatregelen zijn en er voldoende aanpassingsmogelijkheden en/of mitigerende maatregelen in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Met beekpeilverhoging door bodemophoging is echter tot dusver weinig ervaring opgedaan en daarmee ligt de zaak gecompliceerder. Uiteindelijk zal er toch ervaring met beekbodemverhoging opgebouwd moeten worden in de Drentsche Aa. Bij de uitwerking van een dergelijk voornemen, dat noodzakelijk wordt geacht voor de realisatie van de Natura 2000 doelstellingen, en de uitvoering daarvan moeten dan deskundigen via expert judgement en verantwoordelijke organisaties, zoals bevoegd gezag en natuurbeheerder direct betrokken zijn. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet gebeurt dan in een iteratief proces. De gebiedsgroep Natura 2000 Drentsche Aa lijkt hiervoor het geschikte gremium. Na realisatie is de kans groot dat de vinger aan de pols gehouden moet worden om zo nodig te kunnen bijsturen. Geadviseerd wordt deze natuurinclusieve werkwijze op te nemen in het beheerprogramma. Indien deze werkwijze gehanteerd wordt, is gegarandeerd dat er geen significante schade zal optreden in het Natura 2000 gebied en kan de maatregel beekpeilverhoging door bodemophoging opgenomen worden in het beheerprogramma.

Van de maatregelen water vasthouden en een eventuele wijziging van de inundatienorm worden geen negatieve effecten verwacht.

Zuidlaardermeergebied

Maatregelen binnen het Zuidlaardermeergebied ten behoeve van meerherstel (aanleg rietoevers, luwte lagune en moeraszone Wolfsbarghe II) en ter compensatie van maaiveldddaling (terugzetten successie in rietlanden, ophogen van wegen en kunstwerken) geven mede invulling aan de ontwikkelingsdoelen van het Natura 2000-gebied en zullen zeker sterk positieve effecten hebben. Dit geldt eveneens voor maatregelen buiten het Natura 2000-gebied in het kader van beekherstel van de Hunze, waaronder de Inrichting van bergingsgebied Tusschenwater 2.

Voor dit laatstgenoemde gebied is nu al duidelijk dat er mogelijkheden zijn om een vergunning te verkrijgen. De andere maatregelen lijken eveneens uitvoerbaar in het gebied, maar de locatiekeuze en de wijze van uitvoering zijn wel zeer belangrijk Omdat het al beproefde maatregelen zijn en er voldoende aanpassingsmogelijkheden en/of mitigerende maatregelen in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Waddenzee

Van de 28 km zeedijk voldoet 22 km niet aan de veiligheidsnormen voor bekleding en stabiliteit. Het waterschap gaat deze dijk versterken volgens het ontwerp-beheerprogramma en streeft daarbij voor het traject van Punt van Reide tot Nieuwe Statenzijl naar een uitvoering als een groene dijk: een brede dijk met een flauw talud voorzien van een grasbekleding, vergelijkbaar

met die aan de Duitse zijde van de Dollard. De verbreding met een flauw talud komt dan zeewaarts te liggen, vermoedelijk binnen de Natura 2000-begrenzing. Om deze dijk te realiseren wordt onderzocht of (klei)grond op de kwelders binnen het Natura 2000-gebied kan worden gewonnen, wat positieve effecten kan hebben op de instandhoudingsdoelen van de Waddenzee.

Onder het kopje Kaderstelling voor een m.e.r.-plichtige of m.e.r.-beoordelings plichtige activiteit is al geadviseerd om in het definitieve beheerprogramma op te nemen dat, in afwachting van onderzoek naar de verbeteringsmogelijkheden in de Project Overstijgende Verkenning (POV) van het Hoog Water Bescherming Programma, vooralsnog wordt uitgegaan van regulier onderhoud en herstel.

Voor regulier onderhoud en herstel is volgens het ontwerp-beheerplan Natura 2000 geen passende beoordeling nodig. Bij een keuze in de komende jaren voor een groene dijk, met kleiwinning op de kwelder kan t.z.t. bij de voorbereiding van de dijkversterking het onderdeel kleiwinning op de kwelder getoetst worden volgens het dan naar verwachting door het ministerie van Economische Zaken vastgestelde 'Richtsnoer 2014 voor de beoordeling van projecten en beheermaatregelen gericht op de verbetering van een Natura 2000-gebied'. Kwelderverlaging wordt in het ontwerp-beheerplan Natura 2000 genoemd als natuurmaatregel.

Eindconclusies

- Het beheerprogramma is niet kaderstellend voor m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteiten, wanneer conform het hier bovenstaande advies voor de Waddendijk in het ontwerp Beheerplan wordt uitgegaan van regulier onderhoud en herstel.
- Er is bij het beheerprogramma geen passende beoordeling op grond van de Natuurbeschermingswet nodig als de werkwijze rond beekpeilverhoging door bodemophoging in de Drentsche Aa conform dit advies opgenomen wordt.
- In het verlengde hiervan kan geconcludeerd worden dat ook een plan-m.e.r. niet nodig is.

Voorgesteld wordt de resultaten van deze toetsing voor te leggen aan de provincies die bevoegd gezag zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet.

1. Inleiding

1.1 Vraagstelling

Waterschap Hunze en Aa's stelt voor de periode 2016-2021 een nieuw Beheerprogramma op als opvolger van het Waterbeheerplan 2010-2015. In het Beheerprogramma geeft het Waterschap aan met welke ambities het de ontwikkelingen en opgaven op het gebied van veiligheid, voldoende water en van schoon en ecologisch gezond water in hoofdlijnen wil oppakken. Daarmee laat het ook zien hoe externe referentiekaders als Kaderrichtlijn Water, Deltaprogramma en de provinciale Omgevingsvisies doorwerken in zijn beleid en beheer. Het programma geeft inzicht in de stand van zaken en verdere aanpak van opgaven en maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water en Waterbeheer 21^e eeuw. De gebiedsmaatregelen in het programma zijn beleidsmatig van aard: de uitwerking daarvan vindt in de komende jaren plaats via afzonderlijke besluitvorming op basis van projectplannen.

Om na te gaan of dit beheerprogramma planm.e.r.-plichtig is heeft Ingenieursbureau De Overlaat het beheerprogramma, samen met medewerkers van waterschap Hunze en Aa's, getoetst aan de regelgeving voor milieueffectrapportage en aan de Natuurbeschermingswet.

1.2 Milieueffectrapportage

Besluit-m.e.r.

Projecten die aanzienlijke gevolgen kunnen hebben voor het milieu zijn m.e.r.-plichtig of m.e.r.-beoordelingsplichtig. Zo kan het milieu volwaardig meewegen bij de besluiten over die projecten. De m.e.r.-plicht, respectievelijk de m.e.r.-beoordelingsplicht is gekoppeld aan een minimale omvang van een activiteit. Om welke besluiten het gaat blijkt uit de zogenaamde C-lijst (m.e.r.-plicht) en D-lijst (m.e.r.-beoordelingsplicht) bij het Besluit-m.e.r.

Plan-m.e.r.

Sinds september 2006 kent de Nederlandse m.e.r.-regelgeving de verplichting om bij een aantal plannen en programma's een plan-MER op te stellen. Het doel van plan-m.e.r. is er voor te zorgen dat bij strategische keuzen het milieubelang volwaardig afgewogen kan worden op basis van goede informatie. Wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plannen zijn plan-m.e.r.-plichtig wanneer:

- er sprake is van kaderstelling voor een m.e.r.-plichtige of m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit, of
- er een passende beoordeling nodig is vanwege mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden.

1.3 Leeswijzer

Het op te stellen beheerprogramma wordt in het vervolg getoetst aan de twee bovenstaande criteria, waarbij de volgende stappen doorlopen worden:

- Toetsing aan de C- en D-lijst uit het Besluit-m.e.r in hoofdstuk 2;
- Toetsing aan de Natuurbeschermingswet algemeen in hoofdstuk 3;
- Voortoets om te bepalen of een passende beoordeling nodig is voor Natura 2000-gebieden Drentsche Aa, Zuidlaardermeergebied en Waddenzee in hoofdstuk 4 t/m 6;
- Vervolgstappen in hoofdstuk 7.

2. Kaderstelling m.e.r.-(beoordelings)plicht

Voor de toetsing is gebruik gemaakt van het 'Voorontwerp Beheerprogramma 2016-2021, versie AB 18-06-2014 en doelgroepenoverleg'. Het beheerprogramma doet zowel strategische uitspraken op hoog abstractieniveau als operationele uitspraken. In een afzonderlijke bijlage bij het beheerprogramma zijn de status, toestand, kwaliteitsdoelen en maatregelen voor de KRW-lichamen (fact sheets) nader aangegeven. Ook is gebruik gemaakt van een overzicht van de ontwikkelingen, opgaven en acties voor veiligheid, voldoende water en schoon water per watersysteem(gebied) op de internetsite van het Waterschap.

Maatregelen in het beheerprogramma zijn soms geformuleerd op hoofdlijnen; verdere uitwerking wordt dan geregeld via afzonderlijke bestuursbesluiten. In dat geval is dus het beheerprogramma kaderstellend voor die besluiten. Dat is ook het geval als doorverwezen wordt naar een uitvoeringsprogramma of onderhoudsplan. Gelet op de planningshorizon van het beheerprogramma (2021) zijn voor deze toetsing die maatregelen relevant die geprogrammeerd zijn tot en met 2021.

Volgens de Handreiking Planmer van het voormalig ministerie van VROM is de basisvraag die moet worden beantwoord: welke keuzen met de vaststelling van het plan worden gemaakt en voor welke activiteiten hierdoor een kader wordt gevormd, oftewel de toon wordt gezet. Deze keuzen hoeven niet nieuw te zijn. Dit kan ook het 'verlengen' van een bestaand plan zijn waarmee al eerder gemaakte keuzen opnieuw worden vastgesteld. Dat voor het oorspronkelijke plan vanwege deze activiteit(en) al een plan-m.e.r. en/of project-m.e.r. is doorlopen is daarbij niet van belang. Er is immers opnieuw sprake van een kader.

C- en D-lijst en vormvrije m.e.r.-beoordeling

Rekening houdend met deze beschouwingen worden in dit hoofdstuk de voorgenomen maatregelen uit het beheerprogramma getoetst aan de C-lijst (m.e.r.-plichtige activiteiten) en D-lijst (m.e.r.-beoordelings plichtige activiteiten) uit het Besluit-m.e.r. Voor activiteiten op deze lijsten gelden drempelwaarden waarboven m.e.r.-plicht, respectievelijk m.e.r.-beoordelingsplicht geldt. Deze drempelwaarden zijn echter indicatief, waardoor ook voor activiteiten op de D-lijst die beneden de drempelwaarde vallen een toets moet worden uitgevoerd of belangrijke nadelige milieugevolgen kunnen worden uitgesloten; dit heet een vormvrije m.e.r.-beoordeling. Als belangrijke nadelige milieugevolgen zijn uit te sluiten is geen m.e.r.-beoordeling noodzakelijk, als deze niet zijn uit te sluiten moet een m.e.r.-beoordeling plaatsvinden of kan direct worden gekozen voor m.e.r. In het vervolg wordt voor alle voor het waterschap mogelijk relevante activiteiten die genoemd worden op de C- en D-lijst nagegaan of ze voorkomen, of de betreffende drempelwaarden worden overschreden en of een vormvrije m.e.r.-beoordeling aan de orde is.

C15.1 Waterinfiltratie of –grondwateronttrekking

De infiltratie van water in de bodem of onttrekking van grondwater aan de bodem alsmede de wijziging of uitbreiding van bestaande infiltraties en onttrekkingen. Dit geldt in gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een hoeveelheid water van 10 miljoen m³ of meer per jaar.
of

D15.2 Onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater

De aanleg, wijziging of uitbreiding van werken voor het onttrekken of kunstmatig aanvullen van grondwater. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een hoeveelheid water van 1,5 miljoen m³ of meer per jaar.

De categorieën C 15.1 en D 15.2 zijn hier niet aan de orde en bovendien zijn de provincies en niet het waterschap bevoegd gezag bij een dergelijke omvang van grondwateronttrekkingen of infiltraties.

C18.6 Rioolwaterzuiveringsinstallatie

De oprichting, wijziging of uitbreiding van een rioolwaterzuiveringsinstallatie die deel uitmaakt van een inrichting als bedoeld in artikel 3.4, eerste lid, van de Waterwet. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een hoeveelheid water van 10 miljoen m³ of meer per jaar of

D18.4 Rioolwaterzuiveringsinstallatie

De oprichting, wijziging of uitbreiding van een rioolwaterzuiveringsinstallatie die deel uitmaakt van een inrichting als bedoeld in artikel 3.4, eerste lid, van de Waterwet. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een capaciteit van 50.000 inwonerequivalenten of meer.

De categorieën C18.6 en D 18.4 zijn hier niet aan de orde.

C19.1 Overbrenging van water tussen stroomgebieden bij waterschaarste

De aanleg, wijziging of uitbreiding van werken voor de overbrenging van water tussen stroomgebieden die tot doel heeft eventuele waterschaarste te voorkomen, met uitzondering van overbrenging van via leidingen aangevoerd drinkwater. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een hoeveelheid overgebracht water van meer dan 100 miljoen m³ per jaar of

C19.2 Overbrenging van water tussen stroomgebieden anders

De aanleg, wijziging of uitbreiding van werken voor de overbrenging van water tussen stroomgebieden die niet tot doel heeft eventuele waterschaarste te voorkomen, met uitzondering van overbrenging van via leidingen aangevoerd drinkwater. In gevallen waarin: 1°. het meerjarig gemiddelde jaardebiet van het bekken waaraan het water wordt onttrokken meer dan 2.000 miljoen m³ bedraagt, en 2°. de hoeveelheid overgebracht water 5% van dit debiet overschrijdt

of

D19 Overbrenging van water tussen stroomgebieden

De aanleg, wijziging of uitbreiding van werken voor de overbrenging van water tussen stroomgebieden. Indien doel is om eventuele waterschaarste te voorkomen: In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een hoeveelheid overgebracht water van 75 miljoen m³ per jaar of meer. Indien doel niet is om waterschaarste te voorkomen: In gevallen waarin: 1°. het meerjarig gemiddelde jaardebiet van het bekken waaraan het water wordt onttrokken meer dan 2.000 miljoen m³ bedraagt, en 2°. de hoeveelheid overgebracht water 3% van dit debiet overschrijdt.

De categorieën C19.1, C19.2 en D19 zijn hier niet aan de orde.

D3.2 Primaire waterkeringen

De aanleg, wijziging of uitbreiding van werken inzake kanalisering of ter beperking van overstromingen, met inbegrip van primaire waterkeringen en rivierdijken.

of

D12 Maritieme werken

De aanleg, wijziging of uitbreiding van kustwerken om erosie te bestrijden, van maritieme werken die de kust kunnen wijzigen door de aanleg van onder meer dijken, pieren, havenhoofden en van andere kustverdedigingswerken, met uitzondering van het onderhoud of herstel van deze werken.

In het vervolg wordt nagegaan of D3.2 en D12 mogelijk spelen bij de versterking van de zeedijk langs de Eems-Dollard en bij die van boezemkaden.

zeedijk

Het waterschap beheert 28 km zeedijk langs de Eems-Dollard, van Delfzijl tot Nieuwe Statenzijl. Geconstateerd is dat 22 km niet voldoet aan de veiligheidsnormen voor bekleding en stabiliteit. De beoogde maatregelen zijn nog niet bekend; wel streeft het waterschap naar een uitvoering als een groene dijk: een brede dijk met een flauw talud voorzien van een grasbekleding (Groene Dollard Dijk) die goed in dit unieke landschap past. Om deze dijk te realiseren wordt onderzocht of de (klei)grond via natuurlijke aanslibbing op de kwelders kan

worden gewonnen. Van 2014-2017 wordt in de Project Overstijgende Verkenning van het Hoog Water Beschermings Programma (HWBP) gekeken naar kansrijke oplossingsrichtingen voor het oplossen van de afgekeurde punten. Vanaf 2017 start voor dit gedeelte de vierde toets ronde, waarin ook de nieuwe norm vanuit het Deltaprogramma wordt meegenomen. Verbeterwerken voor de zeedijk zijn vanaf 2020 opgenomen in het nieuwe HWBP. Als acties staan in het voorontwerp-beheerprogramma zowel de voorbereiding van de uitvoering van dijkversterkingsprojecten vanaf 2020 als de start van de uitvoering eveneens vanaf 2020.

De vraag die zich voordoet is of hier sprake is van aanleg of van onderhoud of herstel van de zeedijk. Waarschijnlijk zal ook bij de vierde toetsingsronde blijken dat dijkversterking nodig is. Volgens mondelinge toelichting van de zijde van het waterschap is deze mogelijk binnen het huidige dijkprofiel als een harde bekleding wordt toegepast. In dat geval kan gesproken worden van herstel en onderhoud en is er geen sprake van kaderstelling van een plan-m.e.r.-beoordelings plichtige activiteit. De voorkeur gaat echter uit naar een verbrede, groene Dollarddijk, waarbij de uitvoering gekoppeld is aan natuurontwikkeling in het Natura 2000-gebied Waddenzee. In dat geval kan gesproken worden van wijziging of uitbreiding van de dijk en is er sprake van kaderstelling van een plan-m.e.r.-beoordelings plichtige activiteit.

De verbeteringsmogelijkheden worden onderzocht in de Project Overstijgende Verkenning (2017) en vastgelegd in het nieuwe HWBP dat gereed moet zijn in 2020. Het HWBP is in elk geval kaderstellend voor dijkverzwaring, daarmee m.e.r.-(beoordelings)plichtig en zal daarom voorzien worden van een plan-m.e.r. Geadviseerd wordt om in het definitieve beheerprogramma op te nemen dat:

1. vooralsnog uit gegaan wordt van regulier onderhoud en herstel, in afwachting van het onderzoek naar de verbeteringsmogelijkheden in de Project Overstijgende Verkenning (2017).
2. het bestuur voor de voorbereiding van een groene Dollarddijk kiest, wanneer de POV ten aanzien van een groene dijk positief is.

Daarmee blijft dit beheerprogramma indicatief en wordt het niet kaderstellend voor een m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteit. In hoofdstuk 6 wordt op dit onderwerp ook ingegaan bij de voortoets voor het Natura 2000-gebied Waddenzee.

boezemkaden

Boezemkaden zijn in het algemeen geen primaire, maar secundaire waterkeringen. De uitvoering van het Masterplan Kaden wordt beschouwd als regulier onderhoud. Van de oorspronkelijke 230 km resteert voor de periode na 2015 nog een opgave van ongeveer 41 km. Er is dus ook bij de boezemkaden geen sprake van kaderstelling van een plan-m.e.r.-beoordelingsplichtige activiteit.

D5 Landaanwinning

Landwinning in zee of de wijziging of uitbreiding daarvan. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een oppervlakte van 250 hectare of meer. Landaanwinning is in het geheel niet aan de orde.

D9 Functiewijziging

Een landinrichtingsproject dan wel een wijziging of uitbreiding daarvan. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een functiewijziging met een oppervlakte van 125 hectare of meer van water, natuur, recreatie of landbouw.

Er treedt geen functiewijziging naar natuur op van meer dan 125 ha; overigens stellen de provincies een plan-m.e.r. op bij hun provinciale omgevingsplannen. Functiewijzigingen, bij voorbeeld voor het begrenzen van de EHS of voor het aanwijzen van waterberging kunnen in het kader van het Provinciaal Omgevingsplan plaatsvinden, het beheerprogramma is hiervoor niet kaderstellend; het faciliteert alleen de (waterhuishoudkundige) inrichting.

D13 Waterbeheersingsproject

De aanleg, wijziging of uitbreiding van een waterbeheersingsproject voor landbouwdoeleinden, met inbegrip van irrigatie- en droogleggingsprojecten. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een oppervlakte van 100 hectare of meer. Er zijn geen waterbeheersingsprojecten aan de orde.

D15.3 Stuwen of opslaan van water

De aanleg, wijziging of uitbreiding van een stuwdam of andere installatie voor het stuwen of voor de lange termijn opslaan van water. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op een hoeveelheid water van 5 miljoen m³ of meer.

Het beheerprogramma voorziet in de inrichting van het bergingsgebied Tusschenwater 2 met een capaciteit van 0,5 miljoen m³ voor 2020 en van bergingsgebied Meerstad met een capaciteit van 1 miljoen m³ voor 2021. Deze capaciteiten blijven ruim onder de drempelwaarde. Bovendien zijn waterbergingsgebieden in de provincie Groningen aangewezen in een uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan 2 door de provincie, waarbij een strategische milieubeoordeling is doorlopen (SMB-rapport 'De aanwijzing van waterbergingsgebieden in het waterschap Hunze en Aa's in de uitwerking van het Provinciaal Omgevingsplan Groningen', Grontmij 2005); wijzigingen zijn niet aan de orde.

D18.3 Storten slib en baggerspecie

De oprichting, wijziging of uitbreiding van een inrichting bestemd voor het storten van slib en baggerspecie, of het in de diepe ondergrond brengen van niet-gevaarlijke afvalstoffen. In gevallen waarin de activiteit betrekking heeft op:

- 1°. het storten of in de diepe ondergrond brengen van baggerspecie van klasse B als bedoeld in het Besluit bodemkwaliteit in een hoeveelheid van 250.000 m³ of meer,
- 2°. het storten of in de diepe ondergrond brengen van zuiveringsslib in een hoeveelheid van 5.000 ton droge stof per jaar of meer,
- 3°. het storten of in de diepe ondergrond brengen van ander slib dan bedoeld onder 1° of 2°, in een hoeveelheid van 250.000 m³ of meer, of
- 4°. een inrichting met een capaciteit van 100 ton per dag of meer.

Storten van slib of baggerspecie is niet aan de orde.

D49.3 Peilverlaging

De structurele verlaging van het (streef-)peil van een oppervlaktewater. In gevallen waarin de activiteit: 1°. betrekking heeft op een verlaging van 16 centimeter of meer, 2°. plaatsvindt in een gevoelig gebied of een weidevogelgebied, en 3°. betrekking heeft op een oppervlakte van 200 hectare of meer.

Hoewel het begrip 'gevoelig gebied' in het Besluit-m.e.r. ruim gedefinieerd is, worden in het beheerprogramma geen peilbesluiten voorzien die verlagingen mogelijk maken in een gevoelig of weidevogelgebied van meer dan 16 cm en met een oppervlakte groter dan 200 ha. Structurele peilverlaging van het oppervlaktewater wordt in het geheel niet voorzien in het beheerprogramma. Wel zal in het kader van vanaf 2016 op te stellen peilbesluiten onderzoek plaatsvinden in de veenoxidatie aandachtsgebieden in hoeverre compensatie nodig kan zijn voor bodem- of maaiveldsdaling om de bestaande drooglegging te handhaven.

Conclusie kaderstelling

De genoemde maatregelen komen niet voor op de C- en D-lijst van het Besluit-m.e.r., dan wel overschrijden niet de daarbij gehanteerde drempelwaarden. Belangrijke nadelige milieugevolgen van activiteiten beneden de drempelwaarde van de D-lijst zijn eveneens uit te sluiten. Wel wordt geadviseerd om in het definitieve beheerprogramma ten aanzien van zeedijkversterking op te nemen dat, in afwachting van onderzoek naar de verbeteringsmogelijkheden in de Project Overstijgende Verkenning van het Hoog Water Beschermings Programma, vooralsnog wordt uitgegaan van regulier onderhoud en herstel.

Wanneer de POV ten aanzien van een groene dijk positief is, kiest het bestuur voor de voorbereiding van een groene Dollarddijk. Daarmee wordt dit beheerprogramma niet kaderstellend voor een m.e.r.-(beoordelings)plichtige activiteit en is ook een vormvrije m.e.r.-beoordeling niet aan de orde.

3. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet

Project of handeling

Toetsing op mogelijk significant negatieve effecten

Wettelijk of bestuursrechtelijk voorgeschreven plannen zijn plan-m.e.r.-plichtig wanneer een passende beoordeling nodig is vanwege mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Om na te gaan of een passende beoordeling nodig is dienen de maatregelen getoetst te worden aan de Natuurbeschermingswet, die de bescherming regelt van de Natura 2000-gebieden. De toets begint met een fase van oriëntatie/vooroverleg (zie figuur). Als daaruit komt dat er mogelijk een significant negatief effect is, moet in een passende beoordeling getoetst worden of het effect significant is en is het beheerprogramma plan-m.e.r.-plichtig.

Binnen het beheergebied van het waterschap zijn door het Rijk de volgende Natura 2000-gebieden aangewezen: Lieftingsbroek, Witterveld, Drouwenerzand, Drentsche Aa en Zuidlaardermeergebied. Het beheergebied grenst bovendien aan de Eems-Dollard die onderdeel uitmaakt van het Natura 2000-gebied Waddenzee.

Per gebied is de afgelopen tijd een ontwerp beheerplan Natura 2000 en een maatregelenprogramma opgesteld waarin maatregelen opgenomen zijn om de Natura 2000 doelstellingen te realiseren. Het waterschap is hierbij nauw betrokken geweest. Een deel van de maatregelen, die het waterschap in het beheerprogramma opneemt, zijn ook opgenomen in de ontwerp-beheerplannen, zoals de extra inspanningen die het waterschap aangaat om de waterkwaliteit te verbeteren en de verdroging aan te pakken.

Zolang de Natura 2000-beheerplannen voor deze gebieden nog niet definitief zijn vastgesteld, moeten bij opname van deze maatregelen in het beheerprogramma de maatregelen rechtstreeks getoetst worden aan de Natuurbeschermingswet. Dit gebeurt in de voorliggende voortoets. Wanneer tot uitvoering van de maatregelen uit het beheerprogramma wordt overgegaan, vooruitlopend op de vaststelling van het beheerplan, zal eveneens een voortoets en zo nodig een passende beoordeling moeten worden doorlopen. De goede afstemming tussen beheerprogramma en ontwerp Natura 2000 beheerplannen betekent dat negatieve effecten op Natura 2000-gebieden onwaarschijnlijk zijn. Het ligt juist in de verwachting dat deze maatregelen positief doorwerken op de natuurwaarden in deze gebieden. De voorliggende toetsing dient dan ook vooral om na te gaan of de maatregelen uit het beheerprogramma niet indirect kunnen leiden tot onbedoelde negatieve effecten op Natura 2000-gebieden.

De Natura 2000-maatregelen worden ook gekoppeld aan maatregelen voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) voor het behalen van doelen van de nitraatrichtlijn. Hoewel voor alle eerdergenoemde Natura 2000-gebieden het proces van opstellen van het beheerplan loopt, is nog geen enkel beheerplan vastgesteld. De vaststelling van de beheerplannen Natura 2000 hangt voor de meeste gebieden af van de inwerkingtreding van de Programmatische Aanpak Stikstof. Die is volgens de huidige planning echter niet eerder voorzien dan begin 2015.

Er zijn geen 'sense of urgency' gebieden aangewezen binnen het beheergebied van waterschap Hunze en Aa's. Een dergelijke aanduiding is beleidsmatig toegekend aan Natura 2000-gebieden waar door uitstel van maatregelen binnen 10 jaar mogelijk een onherstelbare situatie zou ontstaan. Dan speelt dat de in de KRW gehanteerde fasering van maatregelen voor een Natura 2000-gebied niet mag leiden tot een onherstelbare situatie voordat de maatregel is doorgevoerd. Dit is niet aan de orde in het beheergebied van Hunze en Aa's.

In Lieftingsbroek, Witterveld en Drouwenerzand zijn geen maatregelen door het waterschap aan de orde. Ook in de omgeving ervan worden geen maatregelen voorgesteld die van invloed kunnen zijn op deze gebieden. Zij worden verder in de toetsing niet meegenomen.

In de volgende hoofdstukken wordt voor de overige Natura 2000-gebieden getoetst of de voorgenomen maatregelen uit het beheerprogramma mogelijk significant negatieve effecten hebben op deze gebieden. Gegevens over deze gebieden zijn te vinden in de gebiedendatabase op www.synbiosys.alterra.nl/natura2000. Belangrijk bij effectbepaling zijn met name de doelstelling en staat van instandhouding van soorten en habitattypen en de gevoeligheid van een gebied voor storende factoren.

Doelstelling en staat van instandhouding van soorten en habitattypen

Er is een lijst beschikbaar met alle soorten en/of habitattypen en/of een lijst met broedvogelsoorten en niet-broedvogelsoorten waarvoor het Natura 2000-gebied is aangewezen onder de Habitatrichtlijn of de Vogelrichtlijn. Per soort en habitatype is een oordeel gegeven over de landelijke staat van instandhouding. Tevens is het belang van het gebied aangegeven. Op grond van de staat van instandhouding en het relatief belang van soorten en habitattypen zijn de belangrijkste verbeteropgaven en doelen op landelijk niveau vastgesteld. Deze landelijke doelen vormen de kaders voor de formulering van instandhoudingdoelen op gebiedsniveau. Zo is uiteindelijk per Natura 2000-gebied de instandhoudingdoelstelling wat betreft de oppervlakte en kwaliteit van het gebied weergegeven. De gebiedsdoelen zijn geformuleerd in termen van behoud, verbetering van de kwaliteit en uitbreiding verspreiding.

Gevoeligheid gebied voor storende factoren

Landelijk is een effectenindicator ontwikkeld welke informatie geeft over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende storende factoren. Dit zijn:

1. Oppervlakteverlies (verlies aan leefgebied voor planten- en diersoorten)
2. Verzuring (van lucht, neerslag, bodem, oppervlaktewater of grondwater)
3. Vermesting (extra aanvoer voedingsstoffen door lucht, water of verhoogde mineralisatie)
4. Verzoeting (afname chloridegehalte)
5. Verzilting (toename chloridegehalte)
6. Verontreiniging (met ecosysteem/gebiedsvreemde stoffen door menselijke activiteiten)
7. Verdroging (te lage grondwaterstand of afname kwel door menselijke activiteit)
8. Vernatting ((te hoge grondwaterstand door menselijke activiteit)
9. Verandering stroomsnelheid (snelheid en debiet)
10. Verandering overstromingsfrequentie (vochttoestand, zuurgraad, voedselrijkdom)
11. Verandering dynamiek substraat (veranderen abiotische randvoorwaarden, bv verstuiving)
12. Geluid (voor sommige soortgroepen)
13. Licht (voor sommige soortgroepen)
14. Trilling
15. Verstoring door mensen (eventueel in gezelschap van honden of andere huisdieren)
16. Mechanische effecten (bodemverdichting door betreding, golfslag, luchtwervelingen)
17. Barrièrewerking (infrastructuur, bebouwing)
18. Versnippering (uiteenvallen leefgebied)
19. Introductie of uitbreiding van gebiedsvreemde of genetisch gemodificeerde soorten.

De gevoeligheid van soorten en habitattypen is gebaseerd op absolute getallen voor biotische randvoorwaarden en kennis van ruimtelijke randvoorwaarden. Deze informatie is theoretisch en generiek en geeft daarom slechts een indicatie. Voor daadwerkelijke informatie over schadelijke effecten en de significantie daarvan is maatwerk vereist. In het vervolg wordt daarom per gebied gekeken welke ruimtelijke en biotische randvoorwaarden daar gelden en welke storingsfactoren aan de orde kunnen zijn. Door in deze toetsing na te gaan of de maatregelen uit het beheerprogramma invloed hebben op deze zelfde storende factoren, wordt een relatie gelegd tussen maatregelen enerzijds en soorten en habitattypen anderzijds. Zo wordt getoetst of een bepaalde activiteit uit het beheerprogramma binnen de specifieke omstandigheden van dit Natura 2000-gebied leidt tot mogelijk negatieve effecten op de instandhoudingdoelen en zo ja op de significantie daarvan.

4. Natura 2000-gebied Drentsche Aa

Algemeen

Het Drentsche Aa-gebied heeft een oppervlakte van 3.966 ha en ligt in de provincies Groningen en Drenthe. Het bestaat uit oud Drents cultuurlandschap met madelanden (graslanden), bosjes, houtwallen, essen (akkers), heide, jeneverbesstruwelen, esdorpen, hunebedden en landgoederen. Het beekstelsel bestaat uit een groot aantal beken met verschillende namen die gezamenlijk bekend staan onder de naam Drentsche Aa. De beek kent twee middenlopen die ter hoogte van Oudemolen samen komen en als een beek richting de stad Groningen stromen. De oostelijke tak bestaat uit het Andersche Diep, Rolderdiep en Gasterensche Diep. De westelijke tak bestaat uit het Loonerdiep en het Deurzerdiep. In deze twee takken komen een groot aantal bovenloopjes uit zoals het Scheebroekerloopje, Smalbroekerloopje en het Anreepdiep. Ter hoogte van Anloo stroomt de bovenloop Anloërdiep uit in de benedenloop van de Drentsche Aa. Sinds 2005 is ook het benedenstroomse deel van de Oude Aa, dat ten westen van het Noord-Willemskanaal ligt weer aangesloten op de Drentsche Aa. Via een onderleider stroomt hier een deel van het water vanuit de Drentsche Aa onder het Noord-Willemskanaal door in de richting van het Friesche Veer waar het via een gemaal in de Schipsloot gepompt wordt. Via de Schipsloot, Noord-Willemskanaal en het Eemskanaal stroomt het water vervolgens in Delfzijl de Eems in.

Het watersysteem wordt gekenmerkt door grote

hoogteverschillen op lokaal niveau en is het beste te omschrijven als een kom in het Drents Plateau die onder natuurlijk verval in noordelijke richting afwatert. De grote verschillen in hoogte tussen het plateau en de beekdalen zorgen voor een sterke kwelwerking. Een klein deel van de beeklopen in het Drentsche Aa gebied is genormaliseerd om de waterafvoer te verbeteren. Enkele voorbeelden hiervan zijn het Rolderdiep en het Deurzerdiep.

Beheerplan Natura 2000

Het gebied is definitief aangewezen als Natura 2000-gebied. Het beheerplan Natura 2000 is in ontwerp gereed, maar het moet mogelijk nog worden aangevuld naar aanleiding van de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS). De vaststelling hangt af van de inwerkingtreding van de PAS; deze is volgens de huidige planning niet eerder voorzien dan begin 2015

Instandhoudingsdoelen

Naast de algemene doelen welke gelden voor alle Natura 2000-gebieden is het Drentsche Aa-gebied aangewezen voor de volgende habitattypen en soorten. In onderstaande synopsis is onder andere aangegeven in hoeverre er een behoud- of verbeterdoelstelling geldt ten aanzien van oppervlakte en/of kwaliteit.

Synopsis

<i>Habitattypen</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling oppervlakte</i>	<i>Doelstelling kwaliteit</i>
H2310 Stuifzandheiden met struikhei	--	+	>	>
H2320 Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	+	=	>
H2330 Zandverstuivingen	--	+	=	>
H3160 Zure vennen	-	+	=	>
H3260_A Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	-	+	>	>
H4010_A Vochtige heiden (hogere zandgronden)	-	+	>	>
H4030 Droge heiden	--	+	=	=
H5130 Jeneverbesstruwelen	-	+	=	>
H6230 Heischrale graslanden	--	+	>	>
H6410 Blauwgraslanden	--	+	>	>
H7110_B Actieve hoogvenen (heideveentjes)	--	+	=	>
H7140_A Overgangs- en trilvenen (trilvenen)	--	++	>	>
H7140_B Overgangs- en trilvenen (veenmosrietlanden)	-	+	>	>
H7150 Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	+	=	=
H9160_A Eiken-haagbeukenbossen (hogere zandgronden)	--	+	>	>
H9190 Oude eikenbossen	-	++	=	=
H91D0 Hoogveenbossen	-	+	>	>
H91E0_C Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)	-	+	>	>

<i>Soorten</i>	<i>Staat van instandhouding</i>	<i>Relatieve bijdrage</i>	<i>Doelstelling leefgebied</i>	<i>Doelstelling populatie</i>
H1099 Rivierprik	-	++	=	>
H1134 Bittervoorn	-	+	= (<)	=
H1145 Grote modderkruiper	-	+	=	=
H1149 Kleine modderkruiper	+	+	=	=
H1163 Rivierdonderpad	-	+	>	=
H1166 Kamsalamander	-	-	>	>

Overzicht maatregelen Drentsche Aa en mogelijke effecten

Als KRW-maatregel zijn in de periode 2016-2021 voor de Drentsche Aa gepland de uitvoering van beekherstel door 4 km hermeandering, waarvan 3 km Rolderdiep (binnen de EHS gedeeltelijk binnen Natura 2000) en de rest in het Witterdiep buiten zowel EHS als Natura 2000; hermeandering van het Amerdiep wordt in deze periode alleen voorbereid (Inrichting/herstelplan Amerdiep).

Verder vindt als KRW-maatregel binnen Natura 2000-gebied beekpeilverhoging plaats door beekbodempophoging in het Anloërdiep en Zeegserloopje en in het Loonerdiep/Taarloose diep in combinatie met een verdeelwerk en worden drie vispassages aangelegd in het Rolderdiep. Veel KRW-maatregelen zijn nog in onderzoek, zoals onderzoek naar nutriënten (aanvullend op PAS-Natura 2000 maatregelen), onderzoek naar fosfaatnalevering uit de bodem door doorslag van gronden en het opstellen van een gebiedsdossier drinkwaterwinning Drentsche Aa in relatie tot de aanpak van gewasbeschermingsmiddelen.

Naast de KRW-maatregelen voorziet het Beheerprogramma in het Drentsche Aa-gebied in kadeophoging, het vasthouden van meer neerslagwater en mogelijk wordt de overstromingsfrequentie van akkers in het beekdal beïnvloed.

Voor zover de maatregelen in of in de nabijheid van het Natura 2000-gebied genomen worden of voor zover er een kans is dat er sprake is van hydrologische beïnvloeding, zijn deze overgenomen in onderstaande tabel. Hierin is ook aangegeven op welke storingsfactoren zij

mogelijk een effect kunnen hebben in positieve of negatieve zin. Onderaan is de gevoeligheid van de habitats en soorten voor die storende factoren aangegeven volgens de landelijke effectenindicator. Rood = zeer gevoelig, geel = gevoelig, groen = niet gevoelig. In de tekst wordt de mogelijke relatie toegelicht en bij een mogelijk negatief effect of er sprake kan zijn van significantie.

Beekherstel door hermeandering	X		X				X	X	X	X	X	X								
Beekbodempophoging	X						X	X	X	X	X						X			
Vispassages Rolderdiep																		X		
Kadeverhoging (Masterplan)	X									X		X					X			
Water vasthouden								X		X										
Inundatienorm			X							X										
Maatregel																				
Storingsfactor																				
Habitattype/soort																				
	oppervlakteverlies	verzuring	vermesting	verzoeting	verziltig	verontreiniging	verdroging	vernatting	stroomsnelheid	overstromingsfrequentie	dynamiek substraat	geluid	licht	trilling	verstoring door mensen	mechanische effecten	barrièrewerking	versnippering	introductie vr. soorten	
Stuifzandheiden met struikheide	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Binnenlandse kraaiheidebegroeiingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zandverstuivingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zure vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Beken en rivieren met waterplanten	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Jeneverbesstruwelen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Heischrale graslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Blauwgraslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Actieve hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Overgangs- en trilvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Pioniervegetaties met snavelbiezen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Eiken-haagbeukenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Oude eikenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Hoogveenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
*Vochtige alluviale bossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bittervoorn	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Grote modderkruiper	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kamsalamander	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kleine modderkruiper	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rivierdonderpad	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rivierprik	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Grauwe Klauwier (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Paapje (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Watersnip (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Uitvoering van het pakket aan maatregelen voor beekherstel binnen de Drentsche Aa zal sterk positieve effecten hebben op de natuur en invulling geven aan de ontwikkeldoelen van het Natura 2000-gebied. Maatregelen kunnen buiten het Natura 2000 gebied liggen en binnen het Natura 2000 gebied.

Beekherstel door hermeandering en aanleg vispassages

Een natuurlijk beekprofiel met meanders, flauwe oevers en een variatie in stroomsnelheid zijn de randvoorwaarden voor het bereiken van beek-specifieke planten- en diersoorten. Door kanalisatie is de inrichting van veel beken ongeschikt geworden voor de gewenste soorten vissen, macrofauna en planten. Om de KRW-doelen te realiseren richt het waterschap de beken anders in. Deze gaan weer meanderen en worden voorzien van natuurlijke oeverprofielen. Daarnaast worden ze natuurvriendelijk beheerd en onderhouden. Stuwen worden vervangen door bodemvallen of voorzien van vispassages. In de afgelopen jaren zijn al diverse trajecten aangepast, is al veel ervaring op gedaan en zijn de positieve effecten bekend. Ook in de Drentsche Aa meanderen diverse trajecten alweer en staat verder beekherstel gepland. De realisatie van beekherstel is veelal gekoppeld aan de inrichting van de EHS en daarmee aan provinciale financiering. Na 2021 resteert nog een opgave van 3 km hermeandering in de Drentsche Aa.

De aangewezen habitattypen zijn gevoelig en een aantal soorten gevoelig tot zeer gevoelig voor oppervlakteverlies. Door inrichtingsmaatregelen kan een verschuiving in oppervlakte optreden tussen habitattypen in het Natura 2000-gebied en daarmee van de soortensamenstelling, maar daarbij wordt juist gestuurd op natuurwaarden. Met beekherstel door hermeandering zal de oppervlakte aan geschikt leefgebied voor vissen toenemen. Veel habitattypen en soorten zijn (zeer) gevoelig voor verdroging. Maatregelen hiertegen vormen dan ook de sleutel om de natuurkwaliteit te verhogen. Maatregelen tegen verdroging verminderen de mineralisatie van veenbodems en daarmee de vermesting. Dit is van belang voor tal van natte vegetatietypen en de daarin voorkomende soorten.

Herinrichtingsmaatregelen in het beekdal leiden tot verhoging en differentiatie van de stroomsnelheid, de overstromingsfrequentie en dynamiek van substraat, wat gunstig is voor de habitats en soorten gebonden aan de beek. Plaatselijk treedt vernatting op, maar de habitattypen en soorten die in het lagere deel van het Drentsche Aa-gebied voorkomen zijn hiervoor niet gevoelig. Verder is het eventueel optreden van vernatting een bijkomend gevolg van maatregelen tegen verdroging, verandering van het afvoerregime en van overstromingsfrequentie om de waterhuishouding van het Natura 2000-gebied te optimaliseren.

Door de aanleg van vispassages in het Rolderdiep wordt de barrièrewerking van stuwen opgeheven.

De uitvoering van werkzaamheden leidt tijdelijk tot extra geluid. Met uitzondering van een aantal broedvogels zijn de instandhoudingsdoelen hiervoor niet gevoelig. Dit betekent dat uitvoering dient plaats te vinden buiten het broedseizoen.

Uitvoering van dit pakket aan maatregelen zal invulling geven aan de ontwikkelingsdoelen van het Natura 2000-gebied en zal zeker sterk positieve effecten hebben. Deze maatregelen zijn ook opgenomen in het ontwerp-beheerplan Natura 2000 om de Natura 2000 doelstellingen te realiseren. Het totale pakket lijkt uitvoerbaar in het gebied, de locatiekeuze en de wijze van uitvoering zijn echter wel zeer belangrijk. Te zijner tijd moet daarom een toetsing aan de Natuurbeschermingswet uitgevoerd worden. Omdat er al veel ervaring is opgedaan met beekherstel door hermeandering en met de aanleg van vispassages en er voldoende aanpassingsmogelijkheden en mitigerende maatregelen in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Beekpeilverhoging door bodemophoging

In de Drentsche Aa hebben sommige delen van de beek, ondanks een natuurlijk meanderend karakter, toch een matige ecologische kwaliteit, omdat het beekpeil/de beekbodem te laag is. Daarvoor is in het beheerprogramma een aantal beekpeil verhogende maatregelen opgenomen in trajecten waar de beek meandert. Beek(bodem)verhoging is opgevoerd bij Anloërdiepje, Zeegserloopje, Loonerdiep/Taarlooschediep (zie ook pag. 134 PAS gebiedsanalyse, versie jan 2014) en de overgang tussen beneden en middenloop bij Westlaren, pag. 136 de middenloop Schipborgse diep). De maatregel zelf is op grond van expert judgement (Ab Grootjans, Henk Everts, toetsing OBN) opgenomen in de PAS Herstelstrategie voor het Drentsche Aa-gebied en daarmee integraal in het ontwerp-beheerplan Natura 2000.

Ook hierbij kan geconstateerd worden dat lokaal negatieve effecten mogelijk zijn op de nu aanwezige kwetsbare vegetatietypen. Dat kunnen zijn: oppervlakteverlies van het ene vegetatietype, veelal ten gunste van een ander en verstoring bij de uitvoering. Het eerste effect is niet altijd tijdelijk en omkeerbaar. De maatregel moet nog uitgewerkt worden, waarbij te zijner tijd een toetsing aan de Natuurbeschermingswet zal moeten plaatsvinden. Wanneer maatregelen al eerder toegepast zijn, zal significante schade zich in de praktijk niet voordoen, zie bijvoorbeeld hiervoor onder hermeandering van beken. Met beekpeilverhoging door bodemophoging is echter tot dusver weinig ervaring opgedaan en daarmee ligt de zaak gecompliceerder. Uiteindelijk zal er toch ervaring met beekbodemverhoging opgebouwd moeten worden in de Drentsche Aa. Bij de uitwerking van een dergelijk voornemen, dat noodzakelijk wordt geacht voor de realisatie van de Natura 2000 doelstellingen, en de uitvoering daarvan moeten dan deskundigen via expert judgement en verantwoordelijke organisaties, zoals bevoegd gezag en natuurbeheerder direct betrokken zijn. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet gebeurt dan in een iteratief proces. De gebiedsgroep Natura 2000 Drentsche Aa lijkt hiervoor het geschikte gremium. Na realisatie is de kans groot dat de vinger aan de pols gehouden moet worden om zo nodig te kunnen bijsturen. Geadviseerd wordt deze werkwijze op te nemen in het beheerprogramma. Indien deze werkwijze gehanteerd wordt, is gegarandeerd dat er geen significante schade zal optreden in het Natura 2000 gebied en kan de maatregel beekpeilverhoging door bodemophoging opgenomen worden in het beheerprogramma.

Geconstateerd is dat in het PAS document, dat integraal onderdeel wordt van het beheerplan Natura 2000, de afstemming met de KRW planning van het waterschap niet gelijk op loopt. In

het PAS document vindt beekdalverhoging pas in de derde planperiode plaats. Bij uitvoering, voor vaststelling van het Natura 2000 beheerplan, zal door het waterschap op bovenbeschreven wijze gewerkt moeten worden. Het is de vraag of dat in de planning van de betrokken organisaties past, maar dat staat los van de huidige voorttoets.

Een andere constatering is dat aan de uitwerking van concrete inrichtingsplannen bij het aanpassen van de grote middenlopen nog veel haken en ogen zitten, doordat een en ander telkens weer veel discussie oproept over het landschap (moet het open, half open of gesloten zijn), over wat de mate van natuurlijkheid van het landschap moet zijn in samenhang met de beheersinspanning, of de beek als zodanig behouden moet worden of dat een meer diffuse afvoer of een slenk de voorkeur heeft, welke inundatieduur, inundatiefrequentie en drooglegging bij basisafvoer gewenst zijn en in hoeverre beschaduwning wenselijk is. Het beleidskader biedt hiervoor de ruimte. Een gedeeld eindbeeld per deelgebied is wenselijk, waarbij met de huidige kennis recht gedaan wordt aan de instandhoudingsdoelen voor het Natura 2000 gebied en de overige doelen voor het gebied bij de afweging en invulling van natuur, water cultuurhistorie, inclusief aardkundige waarden, landschap, en recreatie. Hier lijkt een rol voor de provincie, als verantwoordelijk voor het beheerplan Natura 2000, te liggen.

Kadeverhoging

Met het Masterplan Kaden worden kaden langs het boezemwatersysteem verbeterd (opgehoogd of versterkt). Op deze manier wordt een veiligheidsniveau van 1/100 jaar gecreëerd. Langs de Drentsche Aa resteert voor de periode 2016-2019 voor het Masterplan Kaden nog 8 km op hoogte te brengen boezemkaden. De ophoging van de kaden langs de Drentsche Aa wordt met de nodige terughoudendheid aangepakt. Alleen waar strikt noodzakelijk wordt de kade versterkt. Ook wordt gekeken of het, in combinatie met (natuur)ontwikkelingsplannen in de directe omgeving, mogelijk is om de vereiste veiligheid op een andere wijze te bereiken. De maatregelen moeten nog uitgewerkt worden en te zijner tijd moet een toetsing aan de Natuurbeschermingswet uitgevoerd worden. Omdat er al veel ervaring is opgedaan met kadeophoging en er voldoende aanpassingsmogelijkheden en mitigerende maatregelen in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Water vasthouden

Met het bovenstrooms vasthouden van water wordt de belasting op de boezem beperkt. Uitgangspunt daarbij is dat de in 2050 verwachte 10% extra neerslag bovenstrooms van de boezem moet worden vastgehouden. In het beekstelsysteem van de Drentsche Aa (wateropgave 1,9 miljoen m³) kan binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) de volledige wateropgave worden gerealiseerd. Voor 2021 moet daarvan via beekherstelprojecten in de Drentsche Aa nog 400.000 m³ worden gerealiseerd.

De maatregel kan gevolgen hebben voor vernatting en overstromingsfrequentie en is beschreven in het ontwerp-beheerplan Natura 2000. Op pag.130 staat over de inrichting van de waterhuishouding binnen de begrenzing dat deze maatregel worden genomen ten behoeve van de beoogde instandhoudingsdoelen. Er is met deze maatregelen positieve ervaring opgedaan. Er worden geen significant negatieve effecten verwacht.

Inundatienorm

De provincie Drenthe heeft een beekdalenvisie, waarin het streven naar een graslandnorm voor de beekdalen is opgenomen. Dit houdt in dat daar water tot in het maaiveld met een frequentie van eens per 10 jaar in plaats van eens per 25 jaar acceptabel geacht wordt. Het door de provincie voorgestelde beekdalbeleid is strijdig met het huidige waterschapsbeleid, omdat hierdoor - buiten de EHS zonder functiewijziging - beperkingen worden opgelegd voor de akkerbouw in het beekdal van de Drentsche Aa. De provincie start een pilot in het Achterste Diep. Na afloop daarvan wordt het beekdalbeleid definitief vastgesteld door de provincie.

Los van de eventuele uitkomsten, zullen de mogelijke effecten op het Natura 2000-gebied alleen indirect kunnen zijn; de percelen waarop een eventueel gewijzigde normering van toepassing is liggen buiten Natura 2000 en zelfs buiten de EHS. Mogelijke effecten hebben te maken met het eerder beschreven vasthouden van water en wellicht ook met het kunnen voortbestaan van akkerbouw op bepaalde laag gelegen percelen. In dat geval kunnen uit- en afspoeling van meststoffen naar de beek afnemen. Er worden geen significant negatieve effecten verwacht; de maatregelen zijn in beginsel positief.

Conclusie Drentsche Aa

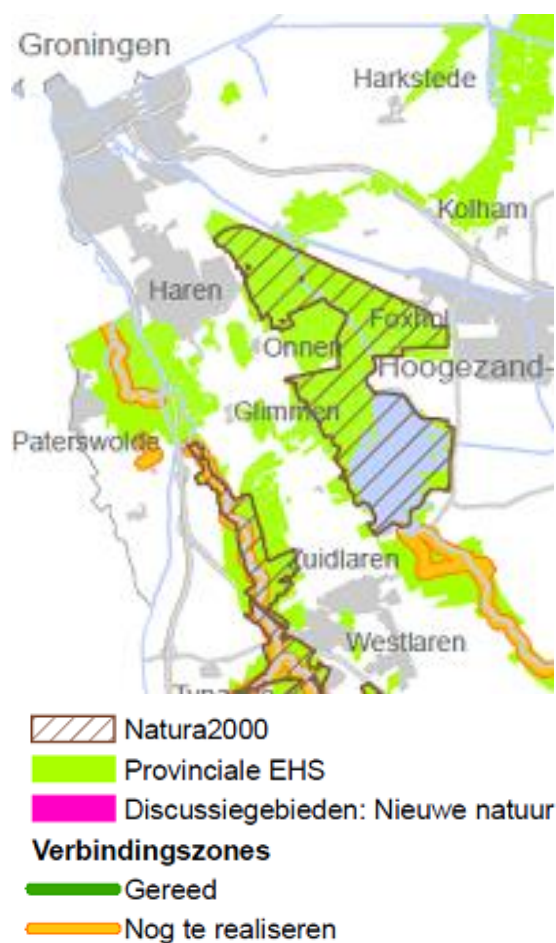
Uitvoering van de maatregelen hermeandering, aanleg van vispassages en beekbodempverhoging zal invulling geven aan de ontwikkelingsdoelen van het Natura 2000-gebied en zal zeker sterk positieve effecten hebben. De maatregelen moeten nog worden uitgewerkt en te zijner tijd aan de Natuurbeschermingswet worden getoetst. Omdat hermeandering en aanleg van vispassages al beproefde maatregelen zijn en er voldoende aanpassingsmogelijkheden en/of mitigerende maatregelen in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Met beekpeilverhoging door bodempophoging is echter tot dusver weinig ervaring opgedaan en daarmee ligt de zaak gecompliceerder. Uiteindelijk zal er toch ervaring met beekbodempverhoging opgebouwd moeten worden in de Drentsche Aa. Bij de uitwerking van

een dergelijk voornemen, dat noodzakelijk wordt geacht voor de realisatie van de Natura 2000 doelstellingen, en de uitvoering daarvan moeten dan deskundigen via expert judgement en verantwoordelijke organisaties, zoals bevoegd gezag en natuurbeheerder direct betrokken zijn. Toetsing aan de Natuurbeschermingswet gebeurt dan in een iteratief proces. De gebiedsgroep Natura 2000 Drentsche Aa lijkt hiervoor het geschikte gremium. Na realisatie is de kans groot dat de vinger aan de pols gehouden moet worden om zo nodig te kunnen bijsturen. Geadviseerd wordt deze werkwijze op te nemen in het beheerprogramma. Indien deze werkwijze gehanteerd wordt, is gegarandeerd dat er geen significante schade zal optreden in het Natura 2000 gebied en kan de maatregel beekpeilverhoging door bodemophoging opgenomen worden in het beheerprogramma.

Van de maatregelen water vasthouden en een eventuele wijziging van de inundatienorm worden geen significant negatieve effecten verwacht; de maatregelen zijn in beginsel positief.

5. Natura 2000-gebied Zuidlaardermeergebied

Algemeen

Het Zuidlaardermeergebied bestaat uit het Zuidlaardermeer met zijn omliggende oeverlanden en een deel van de polders ten noorden en noordwesten van het meer, waarin ook een deel van het Foxholstermeer en het Drentse Diep zijn gelegen. Het heeft een oppervlakte van 2.095 ha en ligt in de provincies Groningen en Drenthe.

Beheerplan Natura 2000

Het gebied is in 2010 definitief aangewezen als Natura 2000-gebied onder de Vogelrichtlijn. Het beheerplan Natura 2000 is in ontwerp gereed.

Instandhoudingsdoelen

Doelstellingen gelden voor de volgende aangegeven broedvogel en niet-broedvogelsoorten. Deze zijn afhankelijk van het rietmoeras rond het Zuidlaardermeer (rietzanger, roerdomp) of afhankelijk van de graslanden van de polders (kolgans, smient). Het porseleinhoen is vooral aangetroffen in onder water gezette percelen van de Westerbroekstermadepolder.

Kernopgaven (2)					
Kernopgaven (1)					
Omvang populatie (indicatief t.b.v. draagkracht leefgebied)	▼				
Doelstelling kwaliteit leefgebied	▼				
Doelstelling omvang leefgebied	▼				
Landelijke staat van instandhouding	▼				
Broedvogelsoorten	▼				
A021 - Roerdomp	--	=	=	5	4.12,W
A119 - Porseleinhoen	--	>	>	15	4.11,W
A295 - Rietzanger	-	=	=	200	

Kernopgaven (2)					
Kernopgaven (1)					
Omvang populatie (indicatief t.b.v. draagkracht leefgebied)	▼				
Doelstelling kwaliteit leefgebied	▼				
Doelstelling omvang leefgebied	▼				
Landelijke staat van instandhouding	▼				
Niet-broedvogelsoorten	▼				
A037 - Kleine Zwaan	-	=	=	4	
A039 - Toendrarietgans				210	
A041 - Kolgans	+	=	=	630 foer/10100 slaap	
A050 - Smient	+	=	=	2700	4.11,W
A056 - Slobeend				120	

Overzicht maatregelen en mogelijke effecten

Het beheerprogramma geeft de volgende maatregelen aan.

- Meerherstel door aanleg rietoevers, luwte lagune en moeraszone (Wolfsbarge II)
- Inrichting bergingsgebied Tusschenwater 2.
- Compenserende maatregelen bodemdaling in de omgeving van het Zuidlaardermeer/Drents Diep
- Beekherstel van de Hunze

Voor zover ze in de nabijheid van het Natura 2000-gebied liggen of voor zover er een kans is dat er sprake is van hydrologische beïnvloeding, zijn de maatregelen overgenomen in onderstaande tabel. Onderaan is de gevoeligheid van de soorten voor die storende factoren aangegeven volgens de landelijke effectenindicator. Rood = zeer gevoelig, geel = gevoelig, groen = niet gevoelig. In de tekst wordt de mogelijke relatie toegelicht en bij een mogelijk negatief effect of er sprake kan zijn van significantie.

Meerherstel met rietoevers en moeras	X		X							X										
Inrichting berging Tusschenwater 2	X		X							X										
Compenseren bodemdaling	X							X												
Beekherstel Hunze			X				X			X								X		
Maatregel																				
Storingsfactor																				
Soort																				
	oppervlakteverlies	verzuring	vermesting	verzoeting	verziltig	verontreiniging	verdroging	vernatting	stroomsnelheid	overstromingsfrequentie	dynamiek substraat	geluid	licht	trilling	verstoring door mensen	mechanische effecten	barrièrewerking	versnippering	introductie vr. soorten	
Grote modderkruiper	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kleine Zwaan*	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kolgans*	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Porseleinhoen (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Rietzanger (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Roerdomp (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Smient*	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

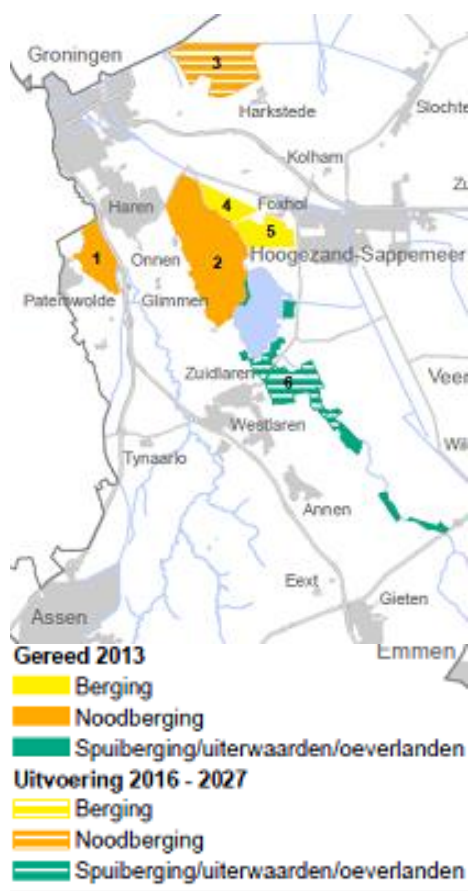
Soorten gemarkeerd met een sterretje (*) zijn zogenaamde 'kwalificerende soorten' waarvoor het gebied is geselecteerd als Vogelrichtlijngebied.

Meerherstel door aanleg rietoevers, luwte lagune en moeraszone (Wolfsbarge II)

Hoewel de fosfaatconcentratie in het Zuidlaardermeer als gevolg van maatregelen verbeterd is, wordt de KRW-norm nog steeds overschreden. De laatste jaren stagneert de afname van de nutriëntengehalten, het fosfaat in de bodem en het grondwater rondom de Hunze neemt zelfs toe als gevolg van fosfaatverzaagde gronden door bemesting uit het verleden. Voor het Zuidlaardermeer wordt daarom een inrichtingsplan opgesteld (gereed 2018) waarbij nagegaan wordt of extra maatregelen noodzakelijk zijn (o.a. effect van afvissen). Een verbeterde inrichting moet er voor zorgen dat het Zuidlaardermeer robuuster wordt en de huidige fosfaatbelasting aankan, zodat het overgaat naar een heldere toestand. Daartoe is, zowel vanuit de KRW als vanuit het beheerplan Natura 2000, als maatregel in het beheerprogramma opgenomen het al lopende onderzoek naar een meer natuurlijk peilbeheer en het revitaliseren van rietoevers. Zo worden rietoevers aangelegd, een luwte lagune gemaakt en een moeraszone ingericht (Wolfsbarge II). Het inrichtingsplan dient volgens het beheerplan Natura 2000 om te komen tot voldoende geschikt leefgebied in de vorm van rustig gelegen rietlanden van voldoende omvang voor roerdomp, porseleinhoen en rietzanger. Het is de bedoeling om binnen 6 jaar een begin te maken met de uitvoering. Het beheerplan gaat onder 'gewijzigd gebruik' en 'ontwikkelingsruimte' in op onder andere het uitgraven van lagunes (natte laagtes), het verwijderen van houtopslag in de rietzone en het graven van enkele doorsteken naar het meer aan de zuidoever van het Zuidlaardermeer. Op termijn zal de polder Wolfsbarge aansluitend aan het Zuidlaardermeer en het noordelijk deel van het plangebied Zuidoever worden ingericht als natte natuur.

Dit pakket aan maatregelen is ook opgenomen in het ontwerp-beheerplan Natura 2000. Uitvoering zal invulling geven aan de ontwikkelingsdoelen van het Natura 2000-gebied en zal zeker sterk positieve effecten hebben. De maatregelen moeten nog worden uitgewerkt en te zijner tijd worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet. Omdat er al veel ervaring mee is opgedaan en er voldoende aanpassingsmogelijkheden en mitigerende maatregelen in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordtesignaleerd komt een

iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Inrichting bergingsgebied Tusschenwater 2

Tusschenwater is het gebied langs de Hunze, direct ten zuiden van Zuidlaardermeer, maar buiten het Natura 2000-gebied. (Gebied 6 op de kaart). Verschillende partijen willen samen het gebied inrichten als natuurontwikkelings- en waterbergingsgebied. Daarbij blijft de bestaande drinkwaterwinning in het gebied gehandhaafd. Hiervoor heeft het waterschap een inrichtingsplan opgesteld en is een bestemmingsplanwijziging nodig. Ten behoeve van de besluitvorming is in 2011 een gecombineerd plan- en besluitmilieueffectrapport (MER) opgesteld. Daarbij is het plan ook al beoordeeld op effecten op het Zuidlaardermeergebied aan de hand van de criteria: verandering areaal foerageergebied en rustgebied en verandering nutriëntenbelasting op het Zuidlaardermeer. Tijdens de besluitvorming is het plan wegens bezuinigingen gefaseerd. Het beheerprogramma voorziet nu in de Inrichting van fase 2, waarbij nog een bergingscapaciteit van 0,5 miljoen m³ voor 2020 gerealiseerd moet worden. Deze maatregel is ook opgenomen in het ontwerp-beheerplan Natura 2000. De effecten zijn reeds beoordeeld in het kader van het MER. Vergunning-verlening conform de Natuur-beschermingswet is mogelijk. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Compenserende maatregelen bodemdaling in Zuidlaardermeer/Drents Diep

Ter compensatie van peilverlagingen op de boezem in verband met bodemdaling wordt onderzocht welke maatregelen noodzakelijk zijn. Een eerder overwogen pandscheiding in het Drents Diep ten noorden van het Zuidlaardermeer (aanbrengen kering met sluis en gemaal) gaat naar alle waarschijnlijkheid niet door. De gedachten gaan nu uit naar inrichtingsmaatregelen als het terugzetten van de successie in rietlanden binnen het Natura 2000-gebied en het ophogen van wegen met daarin aanwezige kunstwerken. Verwacht wordt dat in de periode 2016-2021 de maatregelen worden uitgevoerd.

In het ontwerp-beheerplan Natura 2000 wordt nog wel uitgegaan van een pandscheiding in het Drents Diep. De nu overwogen maatregelen beogen mede invulling te geven aan de ontwikkelingsdoelen van het Natura 2000-gebied en zullen in het algemeen zeker sterk positieve effecten hebben. De maatregelen moeten nog worden uitgewerkt en te zijner tijd worden getoetst aan de Natuurbeschermingswet. Met het terugzetten van de successie in rietlanden en aanpassingen aan wegen is voldoende ervaring opgedaan en er kunnen voldoende aanpassingsmogelijkheden en mitigerende maatregelen in het ontwerp worden opgenomen, waardoor in de praktijk zeker vergunning verleend zal kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Beekherstel van de Hunze

Door hermeandering, water vasthouden en de aanleg van vismigratievoorzieningen vindt beekherstel van de Hunze plaats. Bij de hermeandering gaat het om 17 km en bij het vasthouden van water in de beekherstelprojecten om een capaciteit van 450.000 m³. Er zijn 7 vispassages gepland, stroomopwaarts van het Zuidlaardermeer. Alle werken moeten gereed zijn in 2021.

Het betreft hier maatregelen langs de Hunze, buiten het Natura 2000-gebied. Zij zullen indirect positief uitwerken op de waterkwaliteit, het afvoerregime en de natuurwaarden van het Natura 2000-gebied. De veranderingen langs het meest nabijgelegen gebied Tusschenwater zijn hiervoor, onder het kopje Tusschenwater 2 al beschreven. Omdat er al veel ervaring mee is opgedaan en er voldoende aanpassingsmogelijkheden en mitigerende maatregelen in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

Ontwerp Beheerplan Zuidlaardermeergebied

Het ontwerp-beheerplan Natura 2000 bevat de volgende tabellen met activiteiten ten behoeve van waterbeheer en natuurbeheer, waarbij is aangegeven of deze activiteiten effecten hebben op de verschillende aangewezen soorten van het Zuidlaardermeergebied. Rood: mogelijk (significant) negatief effect en dus verboden of vergunning plichtig. Geel: mogelijk (significant) negatief effect, maar activiteit toegestaan met toepassing van mitigerende maatregelen, anders vergunning plichtig. Groen: geen of nauwelijks effect, activiteit vrijgesteld van vergunningsplicht. Het beheerplan schrijft de mitigerende maatregelen voor die moeten worden genomen. Moeras/rietlandontwikkeling is altijd vergunning plichtig ten aanzien van niet-broedvogels. Deze informatie kan gebruikt worden bij de verdere uitwerking van de maatregelen uit het beheerprogramma. Opgemerkt wordt dat de aanleg van de noodbergingsgebieden (Onner – en Oostpolder) reeds is vergund en dat de werkzaamheden ook al zijn uitgevoerd.

	Broedvogels			Niet-broedvogels						Comple- mentaire soort
	Roerdomp	Porseleinhoen	Rietzanger	Kleine zwaan	Toendrarrietgans	Kolgans foerageerdoelstelling	Kolgans rustdoelstelling	Smient	Slobeend	Grote modderkruiper
Activiteit										
Baggeren binnen Natura 2000-gebied										
Baggeren buiten Natura 2000-gebied										
Storten baggerspecie binnen Natura 2000-gebied										
Storten baggerspecie buiten Natura 2000-gebied										
Aanleg Noodwaterberging	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning
Noodwaterberging										
Peilbeheer										
Inrichten waterhuishouding										
Onderhoud										
Monitoring/onderzoek										
Schouw										

	Broedvogels			Niet-broedvogels						Comple- mentaire soort
	Roerdomp	Porseleinhoen	Rietzanger	Kleine zwaan	Toendrarrietgans	Kolgans foerageerdoelstelling	Kolgans rustdoelstelling	Smient	Slobeend	Grote modderkruiper
Activiteit										
Rietlandverbe- tering										
Moerasontwik- keling				Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	Vergun- ning	
Afvoeren grond en plaggen										
Dempen van sloten										
Verondiepen van sloten										
Veranderen waterpeil										
Maaien met afvoer										
Snoeien,kappen, dunnen van bomen										
Begrazen										
Niets doen										
Surveilleren										
Onderzoek										
Monitoring										

Activiteiten in het kader van waterbeheer, resp. natuurbeheer, waarbij is aangegeven of die effecten geven voor de verschillende aangewezen soorten van het Zuidlaardermeergebied (Bron: Ontwerp-beheerplan Natura 2000).

Conclusie Zuidlaardermeergebied

Maatregelen binnen het Zuidlaardermeergebied ten behoeve van meerherstel (aanleg rietoevers, luwte lagune en moeraszone Wolfsbargen II) en ter compensatie van maaiveldddaling (terugzetten successie in rietlanden, ophogen van wegen en kunstwerken) geven mede invulling aan de ontwikkelingsdoelen van het Natura 2000-gebied en zullen zeker sterk positieve effecten hebben. Dit geldt eveneens voor maatregelen buiten het Natura 2000-gebied in het kader van beekherstel van de Hunze, waaronder de Inrichting van bergingsgebied Tusschenwater 2. Voor dit laatstgenoemde gebied is nu al duidelijk dat er mogelijkheden zijn om een vergunning te verkrijgen. De andere maatregelen lijken eveneens uitvoerbaar in het gebied, maar de locatiekeuze en de wijze van uitvoering zijn wel zeer belangrijk. De maatregelen zijn nog niet voldoende concreet om een mogelijk significant negatief effect uit te sluiten. Afhankelijk van de uitwerking kunnen lokaal negatieve effecten optreden, welke niet altijd tijdelijk en omkeerbaar zijn. Omdat er al veel ervaring mee is opgedaan en er voldoende aanpassingsmogelijkheden in het ontwerp kunnen worden opgenomen, zal in de praktijk zeker vergunning verleend kunnen worden. Indien bij de uitwerking een mogelijk negatief effect wordt gesignaleerd komt een iteratief proces op gang, waarbij met de kennis uit het verleden en kijkend naar de voorliggende situatie het voornemen zodanig wordt aangepast dat vergunning verleend kan worden. De maatregelen kunnen dus opgenomen worden in het beheerprogramma.

6. Natura 2000-gebied Waddenzee

Algemeen

De Waddenzee bestaat uit een complex van diepe geulen en ondiep water met zand- en slibbanken waarvan grote delen bij eb droog vallen. Deze banken worden doorsneden door een fijn vertakt stelsel van geulen. Langs het vasteland en de eilanden liggen verspreid kweldergebieden, die door grote verschillen in vocht- en zoutgehalte bijdragen aan een zeer diverse flora en vegetatie. Er is een nagenoeg ongestoorde hydrodynamiek en geomorfologie aanwezig, waarin natuurlijke processen zorgen voor instandhouding en ontwikkeling van karakteristieke ecotopen en habitats en de grenzen van land en water voortdurend wijzigen. De Waddenzee beslaat een grote oppervlakte die zowel onder de Habitat- als onder de Vogelrichtlijn is aangewezen. Het gebied is in 2007 in het estuarium van de Eems-Dollard met 4153 ha uitgebreid. Dit gedeelte is alleen aangewezen onder de Vogelrichtlijn; aanmelding onder de Habitatrichtlijn heeft wel plaatsgevonden; naar verwachting zal aanwijzing in een later stadium plaatsvinden (december 2014).

Beheerplan Natura 2000

Van het beheerplan Natura 2000 is een ontwerpplan voor de periode 2015-2020 beschikbaar. Gebruik gemaakt is van het concept 15 juli 2014.

Instandhoudingsdoelen

Voor het waterschap zijn van belang de kernopgaven ten aanzien van behoud van slikken en kwelders, van rust- en foerageergebieden voor vogels en zeehonden en voor herstel van zoet-zout overgangen, in het bijzonder voor visintrek. Daarbij gelden instandhoudingsdoelen voor 13 soorten broedvogels en 39 soorten niet-broedvogels.

Overzicht maatregelen beheerprogramma en mogelijke effecten

Het beheerprogramma geeft de volgende maatregelen aan:

- Dijkversterking met streven naar een 'een groene dijk'
- Kleiwinning door kwelderverlaging.

De maatregelen zijn overgenomen in onderstaande tabel. Onderaan is de gevoeligheid van de habitattypen en soorten voor die storende factoren aangegeven volgens de landelijke

effectenindicator. Rood = zeer gevoelig, geel = gevoelig, groen = niet gevoelig. In de tekst wordt de mogelijke relatie toegelicht en bij een mogelijk negatief effect of er sprake kan zijn van significantie.

Dijkverzwaring	X										X	X						
Kleiwinning door kwelderverlaging	X						X			X	X	X				X		
Maatregel																		
Storingsfactor																		
Habitattype/soort	oppervlakteverlies	verzuring	vermesting	verzoeting	verzilting	verontreiniging	verdroging	vernatting	stroomsnelheid	overstromingsfrequentie	dynamiek substraat	geluid	licht	trilling	verstoring door mensen	mechanische effecten	barrièrewerking	versnippering
Permanent overstroomde zandbanken																		
Slik- en zandplaten																		
Zilte pionierbegroeiingen																		
Slijkgrasvelden																		
Schorren en zilte graslanden																		
Embryonale duinen																		
Witte duinen																		
*Grijze duinen																		
Duindoornstruwelen																		
Vochtige duinvalleien																		
Fint																		
Gewone zeehond																		
Grijze zeehond																		
Rivierprik																		
Zeeprik																		
Aalscholver																		
Bergeend																		
Blauwe Kiekendief (broedvogel)																		
Bontbekplevier (broedvogel)																		
Bontbekplevier																		
Bonte strandloper																		
Brandgans																		
Brilduiker																		
Bruine Kiekendief (broedvogel)																		
Drieteenstrandloper																		
Dwergstern (broedvogel)																		
Eider (broedvogel)																		
Eider																		
Fuut																		
Goudplevier																		
Grauwe Gans																		
Groenpootruiter																		

grasbekleding, vergelijkbaar met een dijk die aan de Duitse zijde van de Dollard ligt (Groene Dollard Dijk) die goed in dit unieke landschap past. De verbreding met een flauw talud komt dan zeewaarts te liggen in de reserveringsstrook voor de dijk welke in eigendom is van het waterschap en vermoedelijk valt binnen de Natura 2000-begrenzing. Om deze dijk te realiseren wordt onderzocht of de (klei) grond op de kwelders kan worden gewonnen, wat positieve effecten kan hebben op de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000 gebied Waddenzee.

In de Project Overstijgende Verkenning (POV) van het HWBP wordt in de periode 2014-2017 gekeken naar kansrijke oplossingsrichtingen voor het oplossen van de afgekeurde punten. Hierin wordt de Groene Dollard Dijk meegenomen als voorbeeld voor andere gebieden, maar wordt ook gekeken naar innovatieve verbeteringen aan asfalt- of steenbekleding of de koppeling met belangen van andere partijen, bijvoorbeeld van de gemeente Delfzijl.

In hoofdstuk 2 is al geadviseerd om in het definitieve beheerprogramma op te nemen dat voornamelijk uit gegaan wordt van regulier onderhoud en herstel. Ook is geadviseerd om in het definitieve beheerprogramma op te nemen dat het bestuur voor de voorbereiding van een groene Dollarddijk kiest, wanneer de POV ten aanzien van een groene dijk positief is. Wanneer dit overgenomen wordt, hoeft op dit moment het voornemen ook niet getoetst te worden aan de Nb-wet omdat onderhoud aan waterbouwkundige constructies, in tegenstelling tot planmatige reconstructies of vernieuwingen van (bestaande) constructies niet vergunningplichtig zijn. Het ontwerp-beheerplan Natura 2000 meldt hierover:

‘Onderhoud aan waterbouwkundige constructies kan verstoring van vogels veroorzaken, die op of nabij deze constructies hun rust- of foerageergebied hebben. In bijlage 3 (B3.3.4) van het ontwerp-beheerplan is een overzicht van de voorwaarden voor deze activiteit opgenomen. De voorwaarden in bijlage 3 komen deels voort uit bestaande vergunningsvoorschriften en dergelijke. Hiermee worden significant negatieve effecten uitgesloten en resteffecten beperkt. Planmatige reconstructies of vernieuwingen van (bestaande) constructies worden beschouwd als nieuwe activiteiten die niet onder dit kader vallen en dus op mogelijke Nb-wetvergunningplicht dienen te worden beoordeeld. Voordat gestart wordt met een werk dient contact te worden opgenomen met het bevoegd gezag Nb-wet (Provincie) om te bepalen of de activiteit onder normaal onderhoud valt of onder planmatige reconstructie/vernieuwing’.

Kleiwinning door kwelderverlaging

Ter informatie wordt hieronder ingegaan op de toetsing van aftichelen van klei:

In de nota Natura 2000-doelen in de Waddenzee, Van instandhoudingsdoelen naar opgaven voor natuurbescherming van Rijkswaterstaat, eindconcept 2 november wordt bij de Doeluitwerking per gebied voor de Kwelders van Groningen aangegeven dat ‘minimaal een gebied in de kwelderwerken wordt afgeticheld. Dit gebied moet zo groot zijn dat daarin een goed ontwikkeld kreeksysteem kan ontstaan. Uitvoering wordt zo mogelijk gecombineerd met toekomstige dijkverhoging, na de 1^e of 2^e planperiode. (van het beheerplan)’.

Het Natura 2000-beheerplan Waddenzee noemt in hoofdstuk 4.6 speciaal het terugbrengen van het pionierstadium op kwelders als voorbeeld van ontwikkelingen ten behoeve van het ecosysteem. ‘Als natuurlijke processen de kenmerkende biodiversiteit niet kunnen herstellen op middellange termijn, is selectief ingrijpen mogelijk. De ingreep is dan gericht op het creëren van de juiste voorwaarden om de natuurlijke processen in gang te zetten die leiden tot de kenmerkende biodiversiteit’.

Kwelderverlaging vermindert verdroging en verhoogt de overstromingsfrequentie. Tijdens de uitvoering kan er enige verstoring optreden door geluid en mechanische effecten. Die verstoring is te ondervangen door het kiezen van een gunstige uitvoeringsperiode. Een

permanent effect kan verlies van oppervlakte zijn van een beschermd habitatype. Toename van het ene habitat betekent automatisch een afname van een ander habitat.

Het Natura 2000-beheerplan stelt dat hoewel maatregelen ten behoeve van de realisatie van Natura 2000-instandhoudingsdoelstellingen in principe niet vergunningplichtig zijn in het kader van de Nb-wet, het noodzakelijk is dergelijke ontwikkelprojecten als 'geheel' te beoordelen ten aanzien van de ecologische effecten, waarbij een 'uitruil' van natuurwaarden (habitattypen) niet is uitgesloten. Het ministerie van Economische Zaken stelt in 2014 een richtsnoer op voor de beoordeling van projecten en beheermaatregelen gericht op de verbetering van een Natura 2000-gebied. Het richtsnoer is een juridisch kader voor Natura 2000 en natuurontwikkeling, op basis van bestaande wetgeving (Nb-wet). Nieuwe plannen en projecten gericht op het uitvoeren van deze maatregelen dienen vooraf te worden getoetst aan de inhoud van dit afwegingskader, in de vorm van een algemeen stappenplan. In dit kader is een beslisboom opgenomen voor natuurontwikkelingsprojecten met mogelijke uitruil van instandhoudingsdoelstellingen. De leidraad geeft aan dat, wanneer er een ecologische wenselijkheid lijkt te zijn, bijvoorbeeld in het kader van natuurontwikkeling, biologische kwaliteitsverbetering (KRW) of in reactie op de gevolgen van klimaatverandering, dit soort 'uitruil' van habitattypen of leefgebieden mogelijk moet zijn en onder welke voorwaarden dat dan zo is.

Deze redeneerlijn is van toepassing op habitattypen in kweldergebieden die afhankelijk zijn van ingrijpende natuurlijke processen (erosie, afsterven van vegetaties, aangroei, overstromingen), maar waarbij die processen door dijken en oeververdedigingswerken onvoldoende voorkomen. Door actief afgraven van een verouderde bovenlaag van de kwelder kan de natuurlijke successie opnieuw in gang worden gezet. Een tijdelijke afname van de oppervlakte van de kweldervegetatie ten gunste van het laten ontwikkelen van een jonge (pionier-)vegetatie is dan mogelijk een optie.

Conclusie Waddenzee

Geadviseerd wordt om in het definitieve beheerprogramma op te nemen dat

1. vooralsnog uit gegaan wordt van regulier onderhoud en herstel, in afwachting van het onderzoek naar de verbeteringsmogelijkheden in de Project Overstijgende Verkenning (2017) en dat
2. het bestuur voor de voorbereiding van een groene Dollarddijk kiest, wanneer de POV ten aanzien van een groene dijk positief is.

Daarmee wordt dit beheerprogramma niet kaderstellend voor een m.e.r.- (beoordelings)plichtige activiteit.

Voor regulier onderhoud en herstel is volgens het ontwerp-beheerplan Natura 2000 geen passende beoordeling nodig. Bij een keuze voor een groene dijk in de komende jaren, met kleiwinning op de kwelder kan t.z.t. tijdens de voorbereiding de kleiwinning op de kwelder getoetst worden volgens het dan naar verwachting vastgestelde richtsnoer 2014 voor de beoordeling van projecten en beheermaatregelen gericht op de verbetering van een Natura 2000-gebied.

7. Vervolgstappen

Voorgesteld wordt de resultaten van deze toetsing voor te leggen aan de provincies die bevoegd gezag zijn in het kader van de Natuurbeschermingswet. Dat zijn Groningen voor de Natura 2000-gebieden Lieftingsbroek en Zuidlaardermeer, Fryslân voor de Waddenzee en Drenthe voor de overige.

Aan de provincies kan worden gevraagd om in te stemmen met de conclusies dat

1. er geen sprake is van kaderstelling voor een m.e.r.-plichtige activiteit en dat ook een vormvrije m.e.r.-beoordeling niet aan de orde is;
2. er geen passende beoordeling nodig is;
3. er in het verlengde hiervan ook geen plan-m.e.r. nodig is.

Literatuur

- Commissie voor de Milieueffectrapportage, Natuurontwikkelingsproject Tusschenwater, Tynaarlo, Toetsingsadvies over het milieueffectrapport, 2012;
- Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, Dijkversterking Waddenzeedijk Texel, Startnotitie m.e.r., 2009;
- Waterschap Hunze en Aa's, MER Tusschenwater, Witteveen en Bos, 2011;
- Waterschap Hunze en Aa's, Notitie MER Tusschenwater, n.a.v. vragen van de Cmer, 2012;
- Waterschap Hunze en Aa's, Overzicht per watersysteem(gebied) van ontwikkelingen, opgaven en acties voor veiligheid, voldoende water en schoon en ecologisch gezond water 2016 – 2021;
- Waterschap Hunze en Aa's, Voorontwerp Beheerprogramma 2016-2021, versie AB 18-06-2014 en doelgroepenoverleg;
- PAS Gebiedsanalyse en Herstelstrategieën voor het Drentsche Aa-gebied (versie 14-01-2014);
- Beheerplan Natura 2000 Drentsche Aa (versie 2 d.d. 20-05-2014) en
- Beheerplan Natura 2000 Zuidlaardermeer-gebied (Ontwerp d.d. 21-05-2013).
- Rijkswaterstaat, Concept ontwerp Natura 2000-beheerplan Noordzee-kustzone 2014-2020, 2014;
- Rijkswaterstaat, Natura 2000-beheerplan Waddenzee, Ontwerpplan periode 2015-2020, concept 15 juli 2014.
- Rijkswaterstaat, Natura 2000-doelen in de Waddenzee, Van instandhoudingsdoelen naar opgaven voor natuurbescherming, eindconcept 2 november 2011.

www.commissiemer.nl

www.hunzeenaas.nl

www.synbiosys.alterra.nl/natura2000

www.waddenzee.nl/fileadmin/content/Bestuur/pdf/Natura2000/juli